

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

การศึกษาครั้งนี้นอกจากจะมุ่งศึกษาการบริหารนโยบายการเงินและการคลังภายใต้สภาวะทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ใน สปป. ลาว เป็นสำคัญแล้ว ยัง ได้มีศึกษาโครงสร้างทางการเงินและการคลังซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานหลัก คือ ธนาคารกลาง ธนาคารพาณิชย์ และ กระทรวงการคลัง จากการศึกษาพบว่า สถาบันการเงินที่เป็นธนาคารมีสัดส่วนทางการตลาดและมีกิจกรรมทางการเงินสูงถึงร้อยละ 99 ในตลาดการเงินในประเทศ ประกอบด้วย ธนาคารแห่ง สปป. ลาว (เป็นธนาคารกลางทำหน้าที่เป็นหน่วยงานในการดำเนินนโยบายการเงิน) ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นของ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ โดยธนาคารพาณิชย์รัฐวิสาหกิจมีสัดส่วนทางด้านสินทรัพย์มากที่สุดเท่ากับร้อยละ 80 ในระบบธนาคาร ในธนาคารพาณิชย์รัฐวิสาหกิจนั้น ธนาคารการค้าต่างประเทศ (BCEL) มีสัดส่วนทางด้านสินทรัพย์สูงที่สุด รองมาได้แก่ ธนาคารลาวใหม่ (LMB) ธนาคารล้านช้าง (LXB) และธนาคารส่งเสริมการเกษตร (APB) ตามลำดับ หากมองด้านการระดมเงินออม และ การให้สินเชื่อของระบบธนาคารพบว่า ธนาคารพาณิชย์รัฐวิสาหกิจมีสัดส่วนสูงสุดร้อยละ 80 และ 76 ตามลำดับ เช่นเดียวกัน ธนาคารการค้าต่างประเทศ มีสัดส่วนการระดมเงินออมและการปล่อยสินเชื่อสูงที่สุด กล่าวได้ว่าธนาคารการค้าต่างประเทศเป็นธนาคารพาณิชย์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ

ทางด้านแหล่งเงินทุนไหลเข้าและไหลออกที่สำคัญของระบบธนาคารพาณิชย์ คือ บัญชีเงินฝาก และ เงินกู้ คิดเป็นร้อยละ 68 และ 74 ของแหล่งเงินทุนไหลเข้าและไหลออกทั้งหมด ตามลำดับ บัญชีเงินฝากโดยส่วนมากเป็นเงินตราต่างประเทศ ในขณะที่เงินปล่อยกู้ของระบบธนาคาร โดยส่วนใหญ่เป็นการปล่อยกู้ให้กับภาคเอกชน ภาคการเกษตร การค้า การก่อสร้าง และ อุตสาหกรรม ส่วนโครงสร้างทางการคลังพบว่า กระทรวงการคลังมีบทบาทในการดำเนินนโยบายการคลัง ดูแลการใช้จ่ายและการจัดการรายรับของรัฐบาล ควบคุมและบริหารการลงทุนของรัฐ ดูแลเงินกู้ยืม เงินทุนช่วยเหลือ และการชำระหนี้ต่างประเทศ นอกจากนี้หน่วยงานที่มีความสำคัญทางการคลังคือ คณะกรรมการแผนการแห่งรัฐที่มีหน้าที่รวบรวมงบประมาณประจำปีในระดับจังหวัดและระดับกระทรวงให้กับกระทรวงการเงิน อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานที่ทำการดูแลการลงทุนและการใช้จ่ายประจำปีของรัฐบาลให้เป็นไปในทิศทางของแผนยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลวางไว้

จากการศึกษาสภาพเศรษฐกิจใน สปป. ลาว ปี 1970-2001 มีช่วงการเปลี่ยนแปลง 3 ช่วง คือ

1. ช่วงเศรษฐกิจก่อนการประกาศประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. ช่วงเศรษฐกิจหลังสงครามและมีระบบเศรษฐกิจรวมศูนย์
3. ช่วงปฏิรูประบบเศรษฐกิจภายใต้หลักกลไกใหม่โดยเปลี่ยนเป็นระบบเศรษฐกิจตลาด

พบว่า ในช่วงก่อนปี 1975 เศรษฐกิจตกอยู่ในภาวะสงคราม และเกิดมีรัฐบาล 2 ฝ่ายคือ รัฐบาลฝ่ายซ้ายและขวาที่มีความขัดแย้งกัน โดยรัฐบาลฝ่ายซ้ายที่เป็นฝ่ายรักษาดินแดนได้ดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อที่แย่งชิงเอาสิทธิเสรีภาพกลับคืนมา ซึ่งมีข้อจำกัดทางด้านการปกครอง และการบริหาร เศรษฐกิจภายในประเทศ เนื่องจากการแทรกแซงของรัฐบาลฝ่ายขวาทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ดังนั้นรัฐบาลฝ่ายซ้ายจึงไม่สามารถดำเนินนโยบายการเงินในการบริหารเศรษฐกิจนอกจากการออกธนบัตรที่เป็นสกุลเงินกิบ (เงินกิบปลดปล่อย) ที่ใช้ในเขตการควบคุมของตน ในขณะที่เดียวกันทางด้านการคลัง รัฐบาลฝ่ายซ้ายไม่สามารถทำการบริหารอย่างเป็นทางการ โดยทำได้แต่เพียงการจัดเก็บรวบรวมสิ่งของ เครื่องใช้ที่จำเป็น ข้าวสาร อาหารแห้ง และเงินทุนที่ทางประชาชนที่มีน้ำใจรักชาติบริจาคให้กับรัฐบาล เพื่อสมทบทุนให้กับกองทัพ และเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ในทางตรงกันข้ามรัฐบาลฝ่ายขวาซึ่งเป็นรัฐบาลผสมระหว่างพระราชอาณาจักรลาวและต่างประเทศ (ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา) มีการดำเนินนโยบายการคลังอย่างเป็นทางการจากการศึกษาพบว่ารัฐบาลฝ่ายขวามิงบประมาณรายรับจากการจัดเก็บภาษี ค่าทะเบียน ค่าทรัพย์สิน ราชการป่าไม้และน้ำ ไปรษณีย์ และโทรคมนาคม อากร รายได้ที่ไม่คาดหวัง รายได้พิเศษ และเงินทุนช่วยเหลือจากต่างประเทศที่เป็นมิตร ในขณะที่งบประมาณรายจ่ายส่วนใหญ่เน้นการใช้จ่ายในการปกครองของฝ่ายรัฐบาล และรายจ่ายในกองทัพเพื่อเสริมสร้างกำลังทหารให้เข้มแข็ง ส่วนรายจ่ายทางด้านโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น (ร้อยละ 0.2 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปีทั้งหมด) รัฐบาลมีนโยบายการคลังแบบขาดดุล โดยส่วนขาดดุลเกือบทั้งหมดนั้นแก้ไขโดยการกู้ยืม และเงินทุนช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยเฉพาะ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา

สภาพทางเศรษฐกิจรวมถึงระบบการบริหารการเงินและการคลังได้เปลี่ยนแปลงหลังจากที่มีการประกาศอิสรภาพ และกลายเป็น “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ในปี 1975 ภายใต้การนำของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว รัฐบาลได้กำหนดระบบเศรษฐกิจใหม่ให้เป็นระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ โดยทางภาคการเงินรัฐบาลได้รวบรวมธนาคารต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นธนาคารแห่งรัฐ ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งธนาคารกลางและธนาคารพาณิชย์ ในเวลานั้นธนาคารไม่ได้มีบทบาทในการดำเนินนโยบายการเงิน แต่บทบาทส่วนใหญ่เป็นเพียงการปล่อยสินเชื่อให้กับรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจตามความต้องการและตามแผนงานที่วางไว้ของรัฐบาล ส่วนระบบการคลังในเวลานั้นเป็น

ระบบการคลังแบบกระจายอำนาจ กล่าวคือ อำนาจในการจัดเก็บรายรับและการควบคุมรายจ่ายขึ้นอยู่กับรัฐบาลระดับจังหวัด โดยรัฐบาลจังหวัดสามารถใช้จ่ายงบประมาณในโครงการของจังหวัดภายใต้รายรับที่จัดเก็บได้ อย่างเสรี ส่วนรัฐบาลศูนย์กลาง มีรายรับส่วนใหญ่มาจากการโอนเงินเข้างบประมาณส่วนกลางของรัฐวิสาหกิจเป็นสำคัญ (รายรับที่ไม่ใช่ภาษี) ในขณะที่รายรับที่ได้จากการจัดเก็บภาษียังมีน้อย ส่วนทางด้านรายจ่ายของรัฐบาล ได้ให้ความสำคัญในด้านรายจ่ายประจำและรายจ่ายเพื่อการลงทุนในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายการคลังแบบขาดดุลเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ โดยส่วนที่ขาดดุลดังกล่าวได้รับการแก้ไขโดยการกู้ยืมเงิน ทั้งยังได้รับเงินทุนช่วยเหลือจากต่างประเทศโดยเฉพาะ สหภาพโซเวียต

จากการศึกษาผลการดำเนินนโยบายทางการเงินและการคลังในปี 1975-1985 พบว่าเกิดปัญหาและผลกระทบหลายด้าน คือ

1. ผลจากการกระจายอำนาจทางการคลัง ทำให้รัฐบาลกลางไม่สามารถควบคุม ตรวจสอบ กำกับ และ ดูแลการใช้จ่ายของรัฐบาลจังหวัด ได้อย่างเต็มที่ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการจัดสรรทรัพยากร กล่าวคือ ตัวเมืองใหญ่ขยายตัวสูงในขณะที่ชนบทขาดการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาการกระจุกตัวในตัวเมืองเพิ่มขึ้น
2. ส่วนผลจากการ โอนเงินเข้างบประมาณส่วนกลางของรัฐวิสาหกิจทำให้เกิดปัญหาการขาดแรงผลักดันในการดำเนินกิจการของรัฐบาล เนื่องจากผลตอบแทนที่ได้รับไม่ได้ถูกเก็บไว้กับผู้ประกอบธุรกิจแต่กลับเป็นของรัฐบาลทั้งหมด และ
3. ผลของการปล่อยสินเชื่อให้กับรัฐบาลของธนาคารแห่งรัฐในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าอัตราเงินเฟ้อ (นโยบายอัตราดอกเบี้ยแท้จริงเป็นลบ) ทำให้เกิดปัญหาการขาดความเป็นอิสระในการบริหารการเงินของธนาคารกลาง (ธนาคารแห่งรัฐ) ทำให้ขาดวินัยทางการคลังเพราะภาครัฐสามารถเข้ากู้ยืมได้อย่างต่อเนื่องในต้นทุนทางการเงินต่ำ ทำให้ประสบปัญหาเงินเฟ้ออย่างรุนแรง

จากผลกระทบดังกล่าวเหล่านี้ ในปี 1986 รัฐบาลจึงทำการทบทวนและประกาศให้มีการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ โดยหันทิศทางการบริหารเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์เป็นเศรษฐกิจแบบตลาด ภายใต้หลักกลไกเศรษฐกิจใหม่ รัฐบาลมีนโยบายปฏิรูปหลายด้าน อาทิ การเปิดเสรีทางการค้าทั้งภายในและต่างประเทศ การยกเลิกการกีดกันทางการค้าระหว่างจังหวัด การส่งเสริมและเปลี่ยนแปลงระบบการประกอบกิจการแบบรัฐวิสาหกิจให้กลายเป็นแบบเอกชน การลดปัญหางบประมาณขาดดุลของรัฐบาล และ ปฏิรูปทางการเงิน เป็นต้น

ผลจากการศึกษาพบว่า การปฏิรูประบบการเงินที่สำคัญคือ การยกเลิกระบบธนาคารชั้นเดียว และหันมาใช้ระบบธนาคารสองชั้น ซึ่งเป็นระบบธนาคารที่ประกอบด้วยธนาคารกลางและธนาคารพาณิชย์ที่แยกบทบาทและหน้าที่ออกจากกันอย่างแท้จริง โดยธนาคารแห่ง สปป. ลาวเป็นธนาคารกลางมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจทั้งในและนอกประเทศ ธนาคารแห่ง สปป. ลาวเป็นหน่วยงานที่บริหารและดำเนินนโยบายการเงิน โดยมีเป้าหมายทางการเงินที่สำคัญคือ การควบคุมอัตราเงินเฟ้อ รักษาเสถียรภาพอัตราแลกเปลี่ยน รักษาดุลการชำระเงิน และ ทำให้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป้าหมายทางการเงินดังกล่าวจะบรรลุผลได้เมื่อธนาคารแห่ง สปป. ลาวใช้มาตรการที่สำคัญคือ อัตราเงินสำรองทางการ อัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคาร การกำหนดเพดานสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ และการออกพันธบัตรรัฐบาลและพันธบัตรธนาคารแห่ง สปป. ลาว เครื่องมือดังกล่าวมีข้อดีในแง่ของความคล่องตัวในการดำเนินนโยบาย และในแง่ของการดูดซับสภาพคล่อง เนื่องจากระบบการเงินใน สปป. ลาว ค่อนข้างไม่ซับซ้อน กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์รัฐวิสาหกิจ มีสัดส่วนทางการเงินสูงสุดในตลาดการเงินภายในประเทศ ดังนั้น ในการวางแผนนโยบายการเงินแต่ละครั้ง ธนาคารสามารถบริหารและควบคุมสถานะทางการเงินผ่านนโยบายการเงิน ได้โดยตรงต่อกับธนาคารพาณิชย์รัฐวิสาหกิจ การออกคำสั่ง และการกำหนดมาตรการต่าง ๆ จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามใน สปป. ลาวยังขาดตลาดการเงินชั้นที่สอง (ตลาดรอง) ที่ทำให้การดำเนินมาตรการซื้อขายพันธบัตรรัฐบาลและพันธบัตรธนาคารแห่ง สปป. ลาวมีข้อจำกัด

ธนาคารแห่ง สปป. ลาว ได้อิงทฤษฎีปริมาณเงิน (MV=PT) ในการบริหารนโยบายการเงินเป็นสำคัญ นั่นคือ ถ้าปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นเกินกว่าร้อยละ 10-16 จะผลทำให้อัตราเงินเฟ้อภายในประเทศเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 10 ภายได้ผลผลิตภายในประเทศมีอัตราการเติบโตที่ค่อนข้างคงที่ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี จากการศึกษาพบว่าในแต่ละครั้งที่ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในอัตราสูงเกินกว่าร้อยละ 16 นั้น เศรษฐกิจใน สปป. ลาวจะผันผวน และมีอัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น (ยกเว้นในช่วงที่ผลผลิตภายในประเทศเพิ่มขึ้น) ในขณะเดียวกันธนาคารยังไม่สามารถควบคุมการขยายตัวปริมาณเงินได้อย่างแท้จริง อาทิ ร้อยละ 66 (ปี 1997) และ ร้อยละ 132 (ปี 1998) เป็นต้น ทั้งนี้เป็นผลจากปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายการเงิน คือ ธนาคารมีขอบเขตจำกัดในการบริหารการเงินในส่วนของภาครัฐบาล โดยเฉพาะการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อการเร่งรัดพัฒนาประเทศ ธนาคารยังต้องให้สินเชื่อล่วงหน้าแก่ภาครัฐบาล บวกกับการขาดความเป็นอิสระในการดำเนินนโยบายของธนาคารซึ่งจะต้องผ่านการประชุม รับรอง และลงความเห็นจากรัฐบาล นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดจากกระแสเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ประกอบด้วยเงินตราต่างประเทศ (โดยเฉพาะ เหรียญสหรัฐ และ เงินบาท) เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่การดำเนินนโยบายการเงินมีผลต่อสกุลเงินก๊ีบที่เป็นเงินสกุลภายในประเทศเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น

ด้านการคลัง รัฐบาลมีการปฏิรูประบบการคลังแบบกระจายอำนาจเป็นระบบการคลังแบบรวมอำนาจแทน รายรับที่จัดเก็บได้รัฐบาลจังหวัดและกระทรวงจะถูกส่งเข้าสู่งบประมาณของรัฐบาลกลางก่อนที่จะมีการพิจารณาจ่ายให้แก่แต่ละจังหวัดและกระทรวงเพื่อใช้ในการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ต่อไป ทั้งนี้ นอกจากเพื่อทำให้รัฐบาลกลางสามารถควบคุม ตรวจสอบ กำกับ และดูแลการใช้จ่ายของรัฐบาลจังหวัดและกระทรวง ได้ดีขึ้นแล้ว ยังทำให้รายรับของรัฐบาลถูกจัดสรรอย่างถูกต้องตามแผนการใช้จ่ายของรัฐบาลกลาง โดยงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐบาลจะเป็นไปในทิศทางที่แผนการลงทุนแห่งรัฐกำหนดไว้ (ระยะ 5 ปี) โดยเฉพาะการลงทุนในโครงการยุทธศาสตร์ 8 แผนงานที่สำคัญ ขณะเดียวกัน โครงสร้างด้านรายรับก็ได้เปลี่ยนแปลงจากการโอนเงินเข้าสู่ส่วนกลางของรัฐวิสาหกิจเป็นสัดส่วนใหญ่ของรายรับทั้งหมด เป็น รายรับที่มาจาก การเก็บภาษีเป็นสัดส่วนใหญ่ของรายรับทั้งหมดแทน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขาดแรงจูงใจในการประกอบการของรัฐวิสาหกิจ และไม่ทำให้งบประมาณรายรับได้รับผลกระทบจากนโยบายการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจเป็นเอกชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องภายใต้หลักกลไกเศรษฐกิจใหม่ปี 1986 ตั้งแต่ปี 1988 เป็นต้นมา รัฐได้ออกกฎหมายภาษี และกำหนดอัตราภาษีใหม่เพิ่มขึ้น เช่น ภาษีสรรพสามิต ภาษีการขาย ภาษีรายได้ และภาษีกำไร เป็นต้น ทำให้รัฐบาลมีงบประมาณรายรับเพิ่มขึ้น ขณะที่รายจ่ายของรัฐบาลยังเน้นภาคการขนส่ง คมนาคม เกษตร ป่าไม้ เหมืองแร่ และ พลังงาน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศมีความต้องการเร่งรัดพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้า ดังนั้น รัฐบาลจึงประสบปัญหาการขาดดุลงบประมาณ และการขาดดุลดังกล่าวได้รับการแก้ไขโดยส่วนใหญ่เป็นเงินทุนจากต่างประเทศ (เงินทุนช่วยเหลือและกู้ยืม) นอกจากนี้ยังมีเงินทุนจากการกู้ยืมของธนาคารแห่ง สปป. ลาว (กฎหมายว่าด้วย “บทบาทและหน้าที่ของธนาคารแห่ง สปป. ลาว”) ถึงแม้ว่าการกู้ยืมเงินเพื่อแก้ไขการขาดดุลงบประมาณดังกล่าวนี้จะมีสัดส่วนน้อยก็ตาม แต่ก็ยังส่งผลให้ปริมาณเงินในระบบเพิ่มขึ้นและทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้ออย่างรุนแรง ดังเช่นเมื่อปี 1998 อัตราเงินเฟ้อภายในประเทศสูงขึ้นระดับ 3 ตัวเลข (ร้อยละ 142) เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของสินเชื่อของรัฐบาลเพื่อการลงทุนซื้อเครื่องสูบน้ำ และชลประทานตาม โครงการยุทธศาสตร์ บวกกับเศรษฐกิจอาเซียนมีความผันผวน ทำให้ค่าเงินบาทอ่อนค่าลง เนื่องจากประเทศไทยเป็นคู่ค้าที่สำคัญใน สปป. ลาว มีสินค้านำเข้าจากประเทศไทยเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ค่าเงินบาทอ่อนค่าตามลงไปด้วย ตั้งแต่ นั้นเป็นต้นมา รัฐบาลจึงเห็นสมควรยกเลิกการกู้ยืมเงินจากธนาคารแห่ง สปป. ลาว (เฉพาะเมื่อจำเป็นให้เป็นแหล่งกู้ยืมเงินแหล่งสุดท้าย) และเปลี่ยนเป็นการระดมเงินทุน โดยการออกขายพันธบัตรเพิ่มขึ้นแทน ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลก็ได้มีนโยบายส่งเสริมการจัดเก็บรายรับให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีการควบคุม ดูแล และตรวจสอบการใช้จ่ายในโครงการต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด

จากการศึกษาพบว่า การบริหารการเงิน และการคลังใน สปป. ลาวตั้งแต่ปี 1970-2001 ได้รับการปรับปรุงแก้ไขและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ไม่ใช่เฉพาะเนื่องจาก ผลปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งนำมาเป็นบทเรียนในการวางแผนแก้ไขและบริหารใหม่ในปัจจุบัน แต่ยังเป็นผลจากความเชื่อมั่นของประชาชนในแนวทางการดำเนินนโยบายของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว และ ความมั่นคงทางการเมืองเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การบริหารเศรษฐกิจให้มีการเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ และ กลายเป็นประเทศที่พัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต

6.2 ข้อเสนอแนะ ข้อจำกัด และแนวทางในการศึกษาต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาถึงการบริหารนโยบายการเงิน และการคลังใน สปป. ลาว โดยเน้นทางสภาพรวมทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางการเงิน และ โครงสร้างทางการคลัง เพื่อให้มีความเข้าใจถึงการดำเนินนโยบายการเงิน และการคลังในแต่ละช่วงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 1970-2001 อย่างไรก็ตามการศึกษานี้เป็นการศึกษาในภาพรวม เท่านั้น เนื่องจากเป็นหัวข้อที่มีขอบเขตและเนื้อหากว้าง ซึ่งเรียกร้องให้มีการอธิบาย ศึกษา และวิเคราะห์ในรายละเอียดปลีกย่อยที่เกี่ยวกับการเงินและการคลังอื่น ๆ อีกมากมาย ดังนั้นการศึกษานี้จึงอาจไม่สามารถอธิบาย และให้รายละเอียดได้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องในเรื่องทางการเงินและการคลังใน สปป. ลาว ได้หมด และดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการศึกษานี้เป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งยังมีข้อจำกัดอยู่มากมาย อาทิ ข้อมูลมีไม่เพียงพอ ข้อมูลบางปีมีตัวเลขขาดหาย จำนวนบทรายงาน และบทความต่าง ๆ ทางด้านการเงินและการคลังมีจำกัด เป็นต้น ถึงแม้ว่าจะมีการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอและครอบคลุมได้ทั้งหมด

ดังนั้นจึงเสนอแนะให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลตัวเลขสถิติเพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจและมีความเชื่อมั่นในการอธิบายได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ หากต้องการศึกษาทางด้านการเงินและการคลังใน สปป. ลาว เพื่อให้ได้งานที่สมบูรณ์เพิ่มขึ้น ควรมีการศึกษาโดยเฉพาะด้านในประเด็นที่เกี่ยวกับการเงินและการคลังโดยตรง อาทิ การวัดประสิทธิภาพด้านการคลัง การศึกษาศักยภาพทางการคลังในการบริหารเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ การศึกษาเครื่องมือทางการเงินในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การศึกษาบทบาทของสถาบันการเงินขนาดเล็กในการพัฒนาประเทศ การศึกษาปัจจัยในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน การประมาณแบบจำลองทางการเงิน และการคลังมหภาคใน สปป. ลาว เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและหาคำตอบทางด้านการเงินและการคลังใน สปป. ลาว ได้อย่างลึกซึ้งต่อไป